

Моделі управління у сфері освіти

У країнах Західної Європи та США історично склалися різні моделі управління освітою: ринкова, соціальна та центральноєвропейська моделі. В умовах зближення політики в рамках Європейського Союзу, освітні системи залишаються унікальними у кожній країні з різним ступенем централізації децентралізації управління та фінансування сфери освіти.

Однак варто зазначити, що останнім часом відбуваються процеси децентралізації, навіть у країнах із традиційно сильно централізованим управлінням все більше повноважень передається на місцевий рівень.

Ринкова модель політики освіти достатньо широко розповсюджена серед англomовних країн - у Великій Британії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії. Основним агентом формування та координації освітньої політики виступає ринок. Політика заснована на ліберальній ідеології та ліберальному режимі держави загального благополуччя. Ринок розглядають як: безпосередній економічний інститут, як ринок освітніх послуг, який обирають споживачі (студенти, їхні батьки або підприємства); загальний принцип організації управління навчальними закладами, що засновані на їхній конкуренції за державне фінансування, студентів та недержавні фонди; символ, основа для боротьби за конкуренцію за престиж. Ринкова модель передбачає високий рівень автономії навчальних закладів (у більшості недержавних), забезпечує максимально якісну освіту, високу конкурентоспроможність на світовому ринку освітніх послуг та найбільш ефективно використання ресурсів. Різноманітність освіти обумовлюють історичні, політичні фактори та різноманітна структура власності та фінансування. Небезпека ринкової моделі у менеджерській революції, тобто поступові заміні керівників-вчених професійними управлінцями супроводжуватиметься втратою університетами певних своїх функцій.

Соціальна модель країн Північної Європи (Фінляндія, Швеція) пов'язана із соціально-демократичним режимом Держав загального благополуччя, особливостями історичного розвитку країн та демографічною ситуацією в них. Базується на тому, що держава бере на себе відповідальність за Підтримку соціальних сфер, орієнтована на підтримку високих стандартів надання послуг для усіх членів суспільства. Навчальні заклади розглядаються як агенти регіонального культурного та економічного розвитку. Рівність розглядається не як рівність можливостей, а як рівність отриманих результатів. Основні риси систем освіти: невелика кількість навчальних закладів і студентів через невелике населення країн, жорстка централізована контролі над ресурсами, інституційна однорідність з відсутністю ієрархії, обмежена конкурентність, безоплатність надання освіти, низька ініціативна ініціатива, надто вузький недержавний сектор вищої освіти. Основні напрями політики: вирівнювання, знищення будь-якої диференціації в системі вищої освіти (територіальної, культурної, гендерної, інституційної, економічної); соціалізація - визнання

вищих навчальних закладів основними учасниками регіонального розвитку. вирішенні соціальних проблем.

Центральноєвропейська модель заснована на поєднанні рис ринкової та соціальної моделей освітньої політики, на розширенні соціальної участі в освіті (роль держави) та адаптації закладів до вимог ринку (роль ринку). Характерна для консервативного типу держав загального благополуччя (Франція, Німеччина), у яких традиційно держава реалізує широку соціальну функцію, підтримує високий рівень демократизації, але зберігає при цьому класові та статусні відмінності. Вплив ринку проявляється у конкуренції між закладами за державні ресурси, залучення підприємств до фінансування вищої освіти, організації незалежних агентств з оцінювання якості роботи закладу, залученні до оцінювання студентами якості отриманих освітніх послуг як споживачів. Роль держави проявляється у значному розподілі влади та відповідальності між різними рівнями адміністрування вищої освіти; участі закладів, органів місцевого управління у розробці освітньої політики.